

Akademickie Kluby Książki jako forma promocji czytelnictwa

(Academic Book Clubs as a Form of Reading Promotion)

Słowa kluczowe: akademickie kluby książki, promocja czytelnictwa, biblioteki akademickie, czytelnictwo

Abstrakt: W artykule przedstawiono obserwacje i wnioski z działalności akademickiego klubu książki w Bibliotece Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W tekście przytoczono m.in. opinie uczestników, w tym społeczności akademickiej. Aktywność opisanego klubu zestawiona została z ideą działalności klubów książki w bibliotekach publicznych. Badania naukowe i doświadczenie udziału w spotkaniach klubu książki potwierdzają ogromny wpływ literatury pięknej zarówno na wykształcenie kompetencji językowych, komunikacyjnych, jak i ukształtowanie postawy empatii i wyobraźni wśród uczestników. Regularne spotkania utrwalają też poczucie więzi społecznych, redukując wrażenie wyalienowania wśród młodzieży i dorosłych. Działalność klubów książki ma również nieoceniony wpływ na poziom świadomego czytelnictwa, ponieważ pozwala na swobodną wymianę myśli i rozważań wokół wspólnie przeczytanej książki, kształtując tym samym kompetencje czytelnicze uczestników. Wobec powyższego autorka tekstu podejmuje próbę wyjaśnienia przyczyny wciąż niewielkiej popularności klubów książki w społeczności akademickiej. Artykuł został stworzony w oparciu o metodę obserwacji uczestniczącej i analizę danych zastanych.

Keywords: academic book club, reading promotion, academic libraries, reading

Abstract: This article presents observations and conclusions drawn from the activities of an academic book club operating at the Library of the Warsaw University of Life Sciences (SGGW). The text includes, among other materials, the opinions of participants, including members of the academic community. The activities of the described club are compared with the concept and practices of book clubs in public libraries. Both scholarly research and the author's experience of participating in book club meetings confirm the significant impact of literary fiction on the development of linguistic and communicative competences, as well as on the formation of empathy and imagination among participants. Regular meetings also strengthen social bonds, reducing feelings of alienation among young people and adults. Book club activities further exert a substantial influence on the level of conscious and reflective reading, as they enable the free exchange of ideas and interpretations of a shared text, thereby fostering participants' reading competencies. In light of these findings, the author seeks to explain the continuing limited popularity of book clubs within the academic community. The article is based on participant observation and the analysis of existing data.

Stan czytelnictwa książek w Polsce

W Polsce regularne badania czytelnictwa prowadzone są przez Bibliotekę Narodową, która swoje zestawienia prezentuje od 1992 r. Publikowane wyniki dają szerszy ogłód na temat zainteresowania książką oraz jej poszczególnymi typami, co często wykorzystywane jest przez biblioteki różnego typu jako swoisty punkt odniesienia. Ubiegłoroczny sondaż (za 2024 r.) został zrealizowany na próbie 2025 osób w wieku co najmniej 15 lat. Ogólny wskaźnik czytelnictwa wyznaczała grupa respondentów, która deklarowała lekturę przynajmniej jednej książki w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Jak przypominają autorzy aktualnego raportu: „Na początku XXI wieku wskaźnik czytelnictwa oscylował wokół 55%, osiągając na przykład w 2004 roku rekordowe 58%, lecz w drugiej połowie pierwszej dekady spadł trwale poniżej 50%” [2, s. 13–14]. Sytuacja ta utrzymuje się do dziś.

Lekturę przynajmniej jednej książki w ciągu ostatnich 12 miesięcy zadeklarowało 41% respondentów, czyli o 2% mniej niż w badaniu za poprzedzający rok – 2023. Również liczba wypożyczeń nie wróciła jeszcze do poziomu sprzed pandemii. Według autorów raportu o stanie czytelnictwa książek w Polsce w 2024 r. [12] wynik badania świadczy o pewnej stabilizacji wskaźnika, a pewne wahania, wywołane pandemią Covid-19 czy inwazją Rosji na Ukrainę, stanowią jedynie przejściowe odstępstwa od stałej tendencji. W latach 2021–2022 ogólnopolski wskaźnik czytelnictwa osiągnął rekordowo niski poziom 34% [2, s. 4].

Multimedialność kultury i dostęp do niej za pośrednictwem sieci również wpłynęły na praktyki czytelnicze. Z raportu Biblioteki Narodowej zrealizowanego w okresie pandemii wynika, że preferowanym sposobem spędzania wolnego dnia było oglądanie filmów czy seriali (55%), rzadziej czytanie książek (11%) [10, s. 9], zaś badania przeprowadzone wśród nastolatków wskazują na rosnącą alienację społeczną i odejście od kultury książki.

W ciągu ostatnich trzydziestu lat zaszła zmiana profilu społecznego czytających. Jeszcze w latach dziewięćdziesiątych grupę tę tworzyły przede wszystkim osoby z wykształceniem średnim. Obecnie najczęściej książek czytają mieszkańcy większych miast z wykształceniem wyższym. Sytuacja ta związana jest z upowszechnieniem szkolnictwa wyższego w kraju. Edukacja akademicka stała się bardziej dostępna i więcej osób uzyskuje wyższe wykształcenie.

Widocznym i wciąż powtarzającym się elementem w badaniach nad czytelnictwem jest przewaga kobiet wśród osób deklarujących swoje czytelnictwo. W 2024 r. różnica między czytającymi kobietami a mężczyznami wynosiła aż 12 punktów procentowych. Jak zauważają autorzy raportu Biblioteki Narodowej: „W ciągu ostatnich pięciu lat różnica ta jednak spada: gdy w 2020 i 2021 roku wynosiła 18 p.p., to w 2022 – 16 p.p., a w 2023 – 14 p.p.” Przyczyn czytelniczej przewagi kobiet nad mężczyznami upatrują w wykształceniu: „wykształcenie wyższe wśród ankietowanych ma 30% kobiet i 21% mężczyzn” [9, s. 7].

Liczniejszy udział kobiet w grupie czytelników książek widoczny jest również podczas spotkań Dyskusyjnych Klubów Książki w bibliotekach publicznych, choć zjawisko to nie jest zauważalne podczas spotkań Akademickiego Klubu Książki w Bibliotece SGGW. Na podstawie odbywających się cyklicznie spotkań skierowanych głównie do społeczności uczelni, wśród której dominują jednak osoby studiujące, różnica ta nie jest bowiem tak widoczna.

Zaskakujący wydawać się może wskaźnik czytelnictwa osób starszych, ponieważ odbiega on od stereotypu, według którego seniorzy mają dużo czasu na czytanie, więc „na pewno tym właśnie zajmują się na emeryturze”. Według ostatniego raportu Biblioteki Narodowej osoby powyżej 70. roku życia czytają najmniej spośród wszystkich grup wiekowych. Najwięcej zaś czytają osoby młode, w wieku 15–18 lat, co zapewne wiąże się z obowiązkami szkolnymi.

Jednakże wśród uczestników Dyskusyjnych Klubów Książki prowadzonych w bibliotekach publicznych widoczna jest przewaga seniorów. Dla wielu z nich aktywność czytelnicza staje się również formą aktywności towarzyskiej. Z poczynionych obserwacji wynika, że każda motywacja do czytania jest dobra, dlatego przed rozpoczęciem działalności klubu tak ważne jest rozpoznanie środowiska lokalnego i jego potrzeb oraz dobranie stosownych narzędzi promocji oraz form komunikacji marketingowej.

Dyskusyjne Kluby Książki

Idea Dyskusyjnych Klubów Książki pojawiła się w Polsce pod koniec 2006 r., zaś pierwsza edycja ogólnopolskiego Programu DKK została uruchomiona w 2007 r. przez Instytut Książki. Początkowo kluby działały w 228 bibliotekach, zaś według danych Instytutu Książki w 2024 r. zarejestrowano ich aż 1970 [5]. Tak ogromny wzrost w ciągu zaledwie 17 lat nastąpił głównie dzięki zaangażowaniu bibliotekarzy.

Z informatora programu *Dyskusyjne Kluby Książki* można dowiedzieć się, że mają one charakter inkluzyjny, nieformalny i bardzo swobodny, szczególnie w kontekście doboru omawianej wspólnie lektury. W każdym województwie działa co najmniej jeden koordynator DKK, będący pracownikiem biblioteki wojewódzkiej. Koordynatorzy zakupują średnio po dziesięć egzemplarzy jednego tytułu książek oferowanych wszystkim bibliotekom, które zgłosiły się do projektu. Lokalne kluby książki zazwyczaj są kameralne, w spotkaniach uczestniczy na ogół do dziesięciu osób. Ze względu na otwarty charakter spotkań, trudno jednoznacznie określić społeczność uczestników. Zazwyczaj są to jednak stali czytelnicy biblioteki, ponieważ informacje o aktywności klubów nie mają szerokich zasięgów.

Liczba klubów czytelniczych w Polsce z roku na rok rośnie. Powiększa się też liczba aktywnych, uczestniczących w nich czytelników. W 2024 r. wzrosła o niemal 2500 osób w stosunku do roku poprzedniego [5].

W programie, oprócz bibliotek publicznych, biorą udział również ośrodki kultury, stowarzyszenia czy szkoły podstawowe. Istnieją również kluby czytelnicze funkcjonujące poza programem Instytutu Książki. Należy do nich na przykład Akademicki Klub Książki (AKK), działający od 2023 r. w Bibliotece Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, którego działalność zostanie szerzej opisana w niniejszym artykule.

Akademicki Klub Książki jest niezależną inicjatywą realizowaną głównie w obrębie społeczności akademickiej. Klub nie funkcjonuje w żadnym rejestrze, pozostając wewnątrz-

ną aktywnością Biblioteki SGGW, inspirowaną ogólnopolskim Programem DKK Instytutu Książki.

W spotkaniach mogą wziąć udział wszyscy zainteresowani, również osoby spoza uczelni. Różnorodność uczestników znacznie wzbogaca dyskusję, dając możliwość wypowiedzi przedstawicielom wszystkich pokoleń i grup społecznych. Dzięki temu można poznać całe spektrum punktów widzenia, sposobów odbioru i interpretacji tej samej książki.

Rodzaje klubów książki na świecie

Mimo że pierwszy klub książki powstał w Niemczech w 1919 r., to idea i tradycja klubów czytelniczych rozwinęła się bardziej w krajach anglosaskich. W Anglii kluby miały początkowo charakter ekskluzywnych salonów literackich, zaś w Stanach Zjednoczonych rozwinęły się na gruncie akademickim. W XX w. przeszły ogromną ewolucję, dostosowując się do partykularnych interesów konkretnych grup społecznych.

Idea klubu książki jako spotkania w celu rozmowy o literaturze często wykorzystywana jest w biblioterapii. Przykładem takiego zastosowania są działające w Stanach Zjednoczonych kluby książki dla osób z afazją. Podczas spotkań uczestników omawiane są tam tematy związane z wyzwaniem, które stoją przed osobami dotkniętymi afazją. Dobór odpowiedniej literatury i tematyczne rozmowy w przyjaznym gronie sprzyjają także odbudowie tożsamości osób po udarze [4, s. 1–13].

Wspólne dyskusje w czytelniczym kręgu mogą również przyczynić się do poprawy samopoczucia osób cierpiących na zaburzenia depresyjne i lękowe. Biblioterapia w zamkniętej grupie osób borykających się z podobnym problemem zmniejsza poczucie izolacji, pozytywnie wpływa na wykonywanie codziennych obowiązków, pomaga też uwolnić się od negatywnych myśli i emocji [9, s. 124–134].

Spotkania klubu książki mogą również okazać się pomocne podczas realizacji programów związanych z promocją wiedzy w określonej dziedzinie. Idea ta została z powodzeniem zaimplementowana, np. w dziedzinie psychiatrii. Metoda nauczania poprzez dyskusję w grupie na podstawie wybranej literatury jest ponadto chętnie wykorzystywana w różnego rodzaju programach dydaktycznych.

Dyskusja, wymiana spostrzeżeń oraz nabytych informacji przyczyniają się do pogłębiania wiedzy i poszerzania horyzontów. Udział w spotkaniach klubu książki rozwija również kompetencje empatycznego słuchania i pogłębia wiedzę na temat zagadnień i rozwiązań systemowych w danym kraju. Dyskusji o konkretnej książce towarzyszą bowiem zazwyczaj dysgresje dotyczące własnych, podobnych przeżyć i doświadczeń.

W przypadku młodzieży kluby książki dają poczucie przynależności do grupy oraz poczucie sprawczości. Podczas spotkań wszyscy uczestnicy traktowani są równo, każdy może zabrać głos, a na spotkaniach poruszane są tematy istotne dla młodego pokolenia. Ponadto umiejętność czytania ze zrozumieniem jest podstawą efektywnego uczenia się na wszystkich kierunkach studiów, nie tylko humanistycznych. Właściwą postawą czytelniczą oraz umie-

jętność krytycznego myślenia warto więc kształtować już na poziomie szkół średnich [11, s. 525–545].

Uczestnictwo w akademickich klubach książki, podobnie jak w klubach skierowanych do szerszej publiczności, mobilizuje do krytycznego myślenia o przeczytanym tekście, przez co wzmacnia kompetencje informacyjne, pozwalające także skutecznie wyszukiwać literaturę naukową [8, s. 573–586]. Ponadto umożliwiają one dyskusję na tematy trudne, wrażliwe, często pomijane lub marginalizowane w społeczeństwie.

Badania Anniki Herb i Davida Bettsa z Uniwersytetu Newcastle w Australii ukazują młodzieżowy kluby czytelniczy jako inicjatywę rozwijającą empatię poprzez omawianie literatury *queer*, skupiającej się wokół problemów i wyzwań marginalizowanych grup społecznych. Spotkania czytelnicze skoncentrowane na literaturze o tematyce LGBTQIA+ wzmacniają poczucie własnej wartości i przynależności, integrują i przede wszystkim pozostawiają wiele pytań otwartymi, dając przestrzeń i możliwość na znalezienie odpowiedzi w sobie, bez nakładania gotowych klisz społecznych. Otwarcie się na różnorodność pomaga w samoakceptacji i sprzyja refleksji [3, s. 432–448].

W niektórych krajach kluby książki stanowią alternatywne narzędzie edukacyjne w rozwoju zawodowym nauczycieli. Takim przykładem są kluby działające w Arabii Saudyjskiej, gdzie w przyjaznej atmosferze spotkań tworzy się społeczność zapewniającą sobie wzajemne wsparcie, dzielącą się wskazówkami i doświadczeniem na wspólnej płaszczyźnie zawodowej [1, s. 1–12].

Profilowanie klubów książki częściej występuje w bibliotekach akademickich niż w bibliotekach publicznych z powodu różnych grup odbiorców i celów statutowych. Zadaniem bibliotek akademickich jest przede wszystkim promocja i wsparcie nauki, a więc gromadzą i udostępniają one przede wszystkim literaturę naukową, beletrystykę traktując raczej jako dodatek stanowiący element życia akademickiego, lecz nie statutowy wymóg. Z kolei biblioteki publiczne są nastawione głównie na gromadzenie i udostępnianie beletrystyki, literaturę naukową (a raczej: popularnonaukową) traktując drugorzędnie. W bibliotekach publicznych nie istnieją też żadne ogórne kryteria doboru literatury niebeletrystycznej. Decyzje o zakupie podejmują zazwyczaj kierownicy poszczególnych placówek, kierując się często popularnością tematu lub autora, czasem bez żadnej weryfikacji. Skutkiem tego w niektórych bibliotekach publicznych można odnaleźć publikacje z zakresu medycyny niekonwencjonalnej czy książki obfitujące w spiskowe teorie. Podobna sytuacja prawie nie występuje w bibliotekach akademickich jako instytucjach gromadzących przede wszystkim zbiory naukowe. Część publikacji zamawiana jest z polecenia kadry naukowo-dydaktycznej. Zakup książek beletrystycznych występuje tylko w niektórych bibliotekach akademickich i stanowi jedynie niewielką część ogólnych zamówień, przez co ich dobór przeprowadzany jest bardziej selektywnie niż w bibliotekach publicznych.

Programowi Dyskusyjnych Klubów Książki realizowanemu przez Instytut Książki przyswiera idea promocji kultury literackiej i czytelnictwa. W przypadku akademickich klubów książki można ją jednak postrzegać nieco szerzej – jako żywą platformę wiedzy, integrującą ekspertów i pasjonatów różnych dziedzin, a także jako wsparcie dla uczniów i studentów w nabywaniu kompetencji informacyjnych i czytelniczych.

Działalność Akademickiego Klubu Książki w Bibliotece SGGW

Dyskusyjne Klubu Książki stały się inspiracją do powstania Akademickiego Klubu Książki w Bibliotece Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, gdzie oprócz literatury naukowej można też znaleźć bogate zbiory beletrystyczne (w 2025 r. liczba ich egzemplarzy przekroczyła 10 tys.). Zgodnie ze Strategią rozwoju Naukowej Sieci Informacyjnej SGGW rocznie kupowanych jest przynajmniej 300 egzemplarzy książek beletrystycznych. W roku 2024 zakupiono 333 tytuły.

Udostępnianie literatury pięknej w Bibliotece SGGW ma długą tradycję, co niewątpliwie było impulsem do podjęcia próby założenia Akademickiego Klubu Książki. „Wypożyczalnia Beletrystyczna SGGW powstała w 1983 r. Początkowo mieściła się w jednym pomieszczeniu budynku administracyjnego. Na początku lat dziewięćdziesiątych została przeniesiona do dwóch pomieszczeń w baraku zaopatrzenia, a następnie w 2001 r. do zaadaptowanych piwnic Biblioteki Głównej” [7, s. 139–140]. Po ukończonej rozbudowie Biblioteki księgozbiór trafił do zwolnionych przez Wypożyczalnię Studencką pomieszczeń na parterze budynku, gdzie został odświeżony i jest systematycznie uzupełniany. Od 2023 r. księgozbiór ten znajduje się w wolnym dostępie czytelnicy C Biblioteki Głównej, w której w tym samym roku swoją działalność rozpoczął Akademicki Klub Książki.

Spotkania AKK odbywają się cyklicznie, trwają około godziny i mają charakter nieformalny. Uczestnikami są zazwyczaj członkowie społeczności SGGW, studenci, pracownicy i byli pracownicy. Ponieważ czytelnicy bibliotek Naukowej Sieci Informacyjnej SGGW mają charakter publiczny, zasada ta dotyczy także organizowanych w nich wydarzeń, w tym Akademickiego Klubu Książki – udział w spotkaniach jest otwarty.

Inkluzywność wydarzenia umożliwia udział w nim osobom spoza uczelni. Po niemal każdym spotkaniu następuje krótka, ustna ewaluacja, podczas której uczestnicy wymieniają się uwagami i sugestiami dotyczącymi funkcjonowania klubu oraz propozycjami kolejnych lektur. Inicjatywa ta jest bardzo żywa i dostosowywana do bieżących potrzeb uczestników – to oni wnoszą do niej swoją wiedzę, dzielą się zasobami społeczno-kulturowymi, nadając tym samym wartość dyskusji.

Włączanie uczestników w kształtowanie charakteru spotkań AKK wynika z eksperymentalnego charakteru przedsięwzięcia, którego nadrzędnym celem jest promocja literatury beletrystycznej znajdującej się w zasobach Biblioteki SGGW. Wśród korzyści płynących z prowadzenia klubu czytelniczego pojawia się także argument podnoszenia poziomu czytelnictwa oraz wzmacniania kompetencji komunikacyjnych zarówno studentów, jak i pracowników uczelni, uczestniczących w spotkaniach.

Dobór literatury jako przedmiotu dyskusji podczas spotkań AKK nie był łatwy z uwagi na próbny charakter przedsięwzięcia i celowo niesprecyzowaną grupę odbiorców. Książki dobierane są według kryteriów opartych na doświadczeniu i obserwacji koordynatorki klubu. Zazwyczaj są to nowości wydawnicze, uznane i polecane przez krytyków, często nagradzane i cieszące się popularnością, szczególnie wśród młodych czytelników.

Wybór książki, która była tematem pierwszego spotkania w ramach Akademickiego Klubu Książki, był szczególnie trudny, ponieważ tytuł lub nazwisko autora miało przyciągnąć uwagę i zachęcić szerokie grono potencjalnych odbiorców do udziału w wydarzeniu. W pierwszym roku po pandemii Covid-19 twórczość Olgi Tokarczuk zyskała szeroki rozgłos, również poza środowiskiem czytelników, z uwagi na przyznanie jej Literackiej Nagrody Nobla za rok 2018. Niecały rok przed inauguracyjnym spotkaniem Akademickiego Klubu Książki autorka wydała nową powieść – *Empuzjon*, rzucającą świeże spojrzenie na kwestie związane z tożsamością płciową, na tle sanatoryjnej rzeczywistości z początku XX w. na terenie dzisiejszego Dolnego Śląska. Prestiżowa nagroda najwyższej rangi miała zapewnić rozpoznawalność zapowiadanej lektury, współczesny motyw z zakresu teorii gender – miał przyciągnąć zainteresowanie studentów, a historyczne tło, z nawiązaniem do *Czarodziejskiej góry* Thomasa Manna – zachęcić do udziału w spotkaniu wytrawnych, doświadczonych czytelników.

Po pierwszym spotkaniu, w którym wzięło udział kilka osób, frekwencja była zmienna. Najwięcej czytelników uczestniczyło w dyskusji o książce *Chłopki. Opowieść o naszych babkach* Joanny Kuciel-Frydryszak oraz *Klara i Słońce* Kazuo Ishiguro. Pierwsza z nich cieszyła się popularnością na skalę narodową, bijąc rekordy sprzedaży w księgarniach oraz wypożyczeń w bibliotekach. Jeden ze studentów uczestniczących w spotkaniu, powiedział, że do lektury książki namówiła go mama, żeby zobaczyć „na czym Polska stoi” (student Wydziału Technologii Drewna SGGW, wypowiedź podczas spotkania AKK, 28 lutego 2024). Druga – *Klara i Słońce*, stała się przyczynkiem do ciekawej i zróżnicowanej światopoglądowo dyskusji na temat sztucznej inteligencji i jej roli w naszym życiu.

Skład grupy wciąż jest zmienny, studentki i studenci przychodzą w zależności od zapowiadanego tytułu, a także terminu spotkania i swojej dyspozycyjności. Bardziej stałymi uczestnikami okazali się byli i obecni pracownicy SGGW. Najmniej przewidywalną i wciąż nierozpoznaną grupą uczestników spotkań AKK są osoby z zewnątrz. Biorąc pod uwagę okazjonalność ich odwiedzin oraz aktywny udział w dyskusji, są to zazwyczaj osoby zmotywowane do udziału w spotkaniu dotyczącym konkretnego tytułu, np. *Wszystko za Everest* Jona Krakauera. Reportaż ten przyciągnął kilkoro aktywnych uczestników, którzy nie byłiby zainteresowani innymi omawianymi książkami, chyba że dotyczyłyby tematyki wysokogórskiej lub pokrewnej.

Akademicki Klub Książki jest bardzo dynamicznie rozwijającą się inicjatywą, która wciąż zaskakuje z uwagi na szerokie spektrum tematyczne i gatunkowe omawianych książek, a także otwartość na udział w dyskusji (warunkiem jest, by wypowiedzi były na temat i nie godziły w godność i prawa osobiste innych uczestników).

Promocja czytelnictwa w bibliotekach akademickich o profilu technicznym i rolniczym

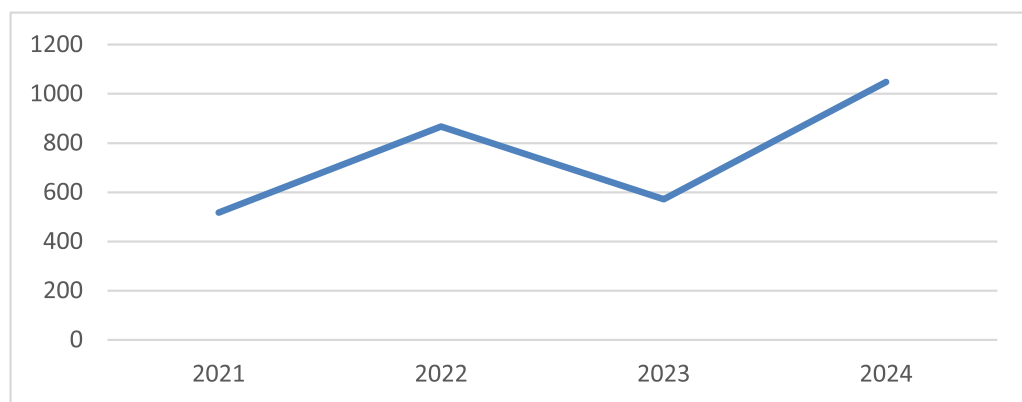
Promocją działalności Akademickiego Klubu Książki SGGW zajmuje się przede wszystkim koordynatorka, z pomocą dostępnych pracowników biblioteki. Materiały informacyjne udostępniane są w uczelnianym newsletterze, na stronie Biblioteki SGGW oraz

w mediach społecznościowych. Miesiąc przed spotkaniem Akademickiego Klubu Książki czytelnicy są informowani o wydarzeniu również na plakatach zamieszczanych w budynku Biblioteki Głównej.

Przed powstaniem Akademickiego Klubu Książki pracownicy polecali czasem w mediach społecznościowych Biblioteki SGGW przeczytane przez siebie książki. W 2025 r. ukazał się nowy cykl promujący beletrystykę znajdującą się w zbiorach Biblioteki SGGW zatytułowany „Z polecenia Dyrektora”. Tym razem, w ramach krótkiej recenzji wideo, Dyrektor Biblioteki SGGW dr Wojciech Woźniak poleca czytelnikom wybrane przez siebie tytuły. Jest to próba dotarcia do czytelników w nowej, audiowizualnej formie. Z czasem będzie można dokonać próby oceny, czy okazała się ona bardziej skuteczna i atrakcyjna dla czytelników.

Jak pokazują statystyki uczelniane, w ciągu ostatnich kilku lat nastąpił wzrost liczby wypożyczeń książek beletrystycznych. Dzieje się to nawet pomimo bezpłatnego dostępu do platformy e-booków Legimi, której Biblioteka SGGW jest subskrybentem od listopada 2021 r. Według danych programu Aleph Raporty liczba wypożyczeń książek z Wypożyczalni Beletrystycznej prezentuje się następująco: rok 2021 – 518, rok 2022 – 867, rok 2023 – 572, rok 2024 – 1048. Stan ten zilustrowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Wypożyczenia książek beletrystycznych w Bibliotece SGGW w latach 2021–2024 na podstawie danych wygenerowanych przez program Aleph Raporty

Źródło: opracowanie własne.

Poza propagowaniem czytelnictwa Akademicki Klub Książki pełni też rolę promowania Biblioteki SGGW jako miejsca przyjaznego, w którym po pracy można w sposób interesujący i wartościowy spędzić swój wolny czas. Ponadto sama idea spotkań stacjonarnych ma ogromne znaczenie dla bibliotek szczególnie po okresie pandemii, kiedy to odwiedziny w bibliotekach akademickich znacząco spadły [4, s. 22].

Spośród 10 uczelni zrzeszonych w Konferencji Rektorów Uczelni Rolniczych i Przyrodniczych (KRURiP) połowa bibliotek akademickich posiada w swoich zbiorach literaturę beletrystyczną, lecz tylko jedna z nich prowadzi spotkania Akademickiego Klubu Książki – Biblioteka Główna im. Władysława Grabskiego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. W ciągu ostatnich trzech lat trwania inicjatywy odbyło się już 18 spotkań.

Warto zauważyć, że niektóre biblioteki nieposiadające księgozbioru beletrystycznego mają dostęp do literatury pięknej w formie e-booków za pośrednictwem platformy Legimi, np. Biblioteka Główna Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie. W nich też tkwi potencjał do prowadzenia klubu czytelniczego dla społeczności akademickiej. Cyfrowy dostęp jest bowiem szybszy, mniej wymagający i przeznaczony na szerszą skalę odbiorców niż papierowe książki na półkach, kupowane zazwyczaj w jednym egzemplarzu. Brak tradycyjnego księgozbioru beletrystycznego nie stanowi zatem przeszkody w prowadzeniu klubu książki. Do realizacji tej inicjatywy wystarczą chęci i dostęp do książek w formie cyfrowej. Ponadto niezbędna jest dobra promocja wydarzenia.

Niewątpliwą korzyścią płynącą z prowadzenia klubów książki w bibliotekach akademickich jest zmiana ich wizerunku. Możliwe jest bowiem przekucie stereotypowego wyobrażenia biblioteki jako zakurzonego magazynu książek w miejsce przyjazne do pracy i spędzania wolnego czasu, w którym można poznać osoby w swoim wieku i o podobnych zainteresowaniach. Przyciągnięcie użytkowników do bibliotek po licznych lockdownach w związku z pandemią Covid-19 nie jest łatwe [szerz. zob. 6]. Wiele osób przywykło do spędzania czasu w domu i nauczyło się właśnie tam realizować większość swoich potrzeb. Świadczy o tym popularność usług dostawczych takich firm, jak Uber czy InPost. Jednak okres edukacji to jeden z intensywniejszych społecznie etapów w życiu większości osób, zaś spotkania klubu książki dają większą możliwość interakcji i otwarcia się na drugiego człowieka niż zajęcia programowe – mają bowiem formę otwartą na wrażliwość i indywidualny charakter każdego uczestnika, bez oceniania i pouczania.

Prowadzenie Akademickiego Klubu Książki w bibliotekach technicznych i rolniczych podważa też stereotypowe przekonanie, że studenci i absolwenci kierunków inżynierskich nie czytają książek. Stereotyp ten jest uproszczeniem wynikającym z braku przedmiotów humanistycznych w programie tych studiów. Nie każda studiująca osoba określa się jednoznacznie jako humanista bądź „umysł ścisły”, a przynajmniej nie wszyscy chcą się ograniczać do takich kategorii. Uczestnictwo w Akademickim Klubie Książki zapewnia więc rozwój w zakresie nauk humanistycznych, deficytowych na tradycyjnie technicznych kierunkach, stanowiąc uzupełnienie i urozmaicenie wiedzy programowej.

Wartością klubu czytelniczego jest również elastyczność w sposobie prowadzenia spotkań czy doborze lektur. Wydarzenia mogą więc być odbiciem potrzeb samych uczestników, ale mogą też generować w nich potrzeby i w miarę ich rosnącego zaangażowania, kształtować społeczność reprezentującą świadome czytelnictwo.

Brak popularności akademickich klubów książki wśród technicznych i rolniczych uczelni często wiąże się z przywiązaniem do ich stereotypowego postrzegania, które zdarza się również wśród pracowników czy kadry zarządzającej. Działania kulturowe wymagają sporego wysiłku i zaangażowania oraz kompetencji czytelnicznych, nie przynoszą zaś

natychmiastowych efektów, takich jak znaczny wzrost liczby odwiedzin biblioteki przez studentów, spektakularna statystyka wypożyczeń czy zwiększone zasięgi w mediach społecznościowych. To wszystko może wywoływać u niektórych sceptycyzm.

Prowadzenie klubu książki to praca u podstaw, ale z poczynionych obserwacji wynika, że to jedna z najlepszych metod na wzmocnienie chwiejnego rynku książki i malejącego poziomu czytelnictwa. Działalność akademickich klubów czytelniczych wiąże się z kulturową ewolucją, której efekty widać dopiero po pewnym czasie. Niekiedy są one rozproszone i uwidaczniają się w predyspozycjach indywidualnych uczestników, którzy tworzą tkankę społeczną uczelni. Takie efekty są jednak dużo trwalsze i bardziej wartościowe niż często chwiejne słupki statystyczne, ponieważ w centrum edukacji jest i zawsze powinien być człowiek.

Bibliografia

1. ALGHAMDI Dalia Jamal. The impact of using book clubs among female teachers in their professional development in Saudi Arabia. *Cogent Education*. 2022, nr 1, s. 1–12. ISSN 2331-186X.
2. CHYMKOWSKI Roman, MOTRENKO Jakub Bazyli, ZASACKA Zofia, KORYŚ Izabela. *Stan czytelnictwa książek w Polsce w 2024 roku* [Dokument elektroniczny]. 2025. Tryb dostępu: <https://www.bn.org.pl/download/document/1754397117.pdf>. Stan z dnia 14.10.2025.
3. HERB Annika, BETTS David. Queering the Book Club: Empathy Development Through Young Adult Literature in Australian Discussion Groups. *Children's Literature in Education*. 2022, t. 55, s. 432–448. ISSN 0045-6713.
4. HOOVER Elisabeth, BERNSTEIN-ELLIS Ellen, MEYERSON Debra. Using bibliotherapy to rebuild identity for people with aphasia: A book club experience. *Journal of Communication Disorders*. 2023, vol. 105, s. 1–13. ISSN 1873-7994.
5. *Już niemal dwa tysiące Dyskusyjnych Klubów Książki* [Dokument elektroniczny]. 2025. Tryb dostępu: <https://ksiazka.net.pl/juz-niemal-dwa-tysiace-dyskusyjnych-klubow-ksiazki#:~:text=W%202024%20roku%20funkcjonowa%C5%82o%20a%C5%BC%201970%20DDK-%C3%B3w%2C%20w,roku%20Dyskusyjne%20Kluby%20Ksi%C4%85%C5%BCki%20zgromadzi%C5%82y%20rekordow%C4%85%20liczb%C4%99%20uczestnik%C3%B3w>. Stan z dnia 11.09.2025.
6. KORYŚ Izabela. Ocena skutków pandemii COVID-19 dla funkcjonowania bibliotek. *Bibliotekarz Lubelski*. 2022, vol. 65, s. 17-31. ISSN 1689-3182.
7. KRÓLAK Lidia, SETA Magdalena. Nie tylko nauka – preferencje czytelnicze użytkowników Wypożyczalni Beletrystycznej Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. In WOJCIECHOWSKA Maja (red.). *Multibibliotekarstwo*. Gdańsk: Wydawnictwo SBP, 2018, s. 139–150. ISBN 978-83-65741-14-1.
8. MASHIYANE Dina Mokgadi, MAKHURPETSİ Tebogo Agnes, KGOSIEMANG Thuto. The University of the Free State Neville Alexander Library book club and information-seeking behaviour. *IFLA Journal*. 2023, nr 3, s. 573–586. ISSN 0340-0352.
9. PETTERSON Ceccilia. Psychological well-being, improved self-confidence, and social capacity: bibliotherapy from a user perspective. *Journal of Poetry Therapy*. 2018, nr 2, s. 124–134. ISSN 0889-3675.
10. *Republika czytających ludzi, czyli informator programu Dyskusyjne Kluby Książki* [Dokument elektroniczny]. 2021. Tryb dostępu: <https://instytutksiazki.pl/pl/kluby-ksiazki.6,informator-dkk,10.html>. Stan z dnia 10.09.2025.
11. TIJMS Jurgen, STOOP Mirthe A., POLLEC Jody N. Bibliotherapeutic book club intervention to promote reading skills and social-emotional competencies in low SES community-based high schools: A randomised controlled trial. *Journal of Research in Reading*. 2018, nr 4, s. 525–545. ISSN 0141-0423.
12. ZASACKA Zofia, CHYMKOWSKI Roman. *Stan czytelnictwa w Polsce w 2021/22 r.* [Dokument elektroniczny]. 2022. Tryb dostępu: <https://www.bn.org.pl/download/document/1656416398.pdf>.